Primljen 24. 10. 2005.
Prihvaćen 14. 11. 2005.

PRVI ZNANSTVENI SKUP – HRVATSKI KAO DRUGI I STRANI JEZIK ZAGREB, 14. I 15. LISTOPADA 2005.

*Sanda Lucija Udier, Jasna Novak Milić, Milvia Gulešić Machata**

Filozofski fakultet, Zagreb

U Zagrebu je nedavno održan prvi znanstveni skup posvećen hrvatskomu kao stranomu i drugomu jeziku. Na jednome mjestu okupili su se svi koji se bave tim područjem – od teoretičara učenja i usvajanja jezika do lektora i nastavnika hrvatskoga kao stranoga i drugoga jezika na brojnim obrazovnim ustanovama u Hrvatskoj i inozemstvu. Izlaganjima, izložbom postera i predstavljanjem knjiga, sudionici Skupa pokazali su da se toj temi pridaje sve veća pozornost te da je to područje znatno napredovalo posljednjih godina.

Ključne riječi: hrvatski kao drugi i strani jezik, znanstveni skup

U zemljama u kojima se govori nekim od svjetskih jezika, a sve više i u zemljama čiji jezik nije svjetski, posvećuje se velika stručna pozornost većinskomu jeziku kao stranomu ili drugomu te se provode istraživanja, razvijaju metode i programi za učenje i poučavanje, pišu se udžbenici i rječnici. U Hrvatskoj se cjelokupna djelatnost vezana uz hrvatski jezik kao strani i drugi razvija intenzivnije tek u prošlih petnaestak godina. Međutim, interes za hrvatski jezik iz te perspektive raste iz dana u dan i sve se više kroatističkih i drugih stručnjaka bavi njime: predavači i suradnici *Sveučilišne škole hrvatskoga jezika i kulture*, lektori i suradnici *Croaticuma – hrvatskoga za strance* na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, brojni lektori hrvatskoga jezika na stranim sveučilištima i drugi koji izvode nastavu hrvatskoga kao stranoga i drugoga jezika, a za to područje sve više zanimanja pokazuju i drugi jezični stručnjaci. Do sada nije bilo specijaliziranoga stručnoga ili znanstvenoga skupa koji bi se bavio upravo tim područjem znanosti, a područje je znatno napredovalo te se povećao broj istraživanja. Zbog toga je hrvatska jezikoslovna javnost jedva dočekala *Prvi znanstveni skup – Hrvatski kao drugi i strani jezik*. Spremnost s kojom su 64 stručnjaka prihvatila iznijeti rezultate svojega bavljenja hrvatskim kao stranim i drugim jezikom na tome skupu govori koliko je to područje zanimljivo, važno i perspektivno.

* Sanda Lucija Udier, Filozofski fakultet, Zagreb, tel. 098 9244898, e-mail:sanda-lucija.udier@zg.t-com.hr
* Jasna Novak Milić, Filozofski fakultet, Zagreb, tel. 098 1660495, e-mail: jnmilic@ffzg.hr
* Milvia Gulešić Machata, Filozofski fakultet, Zagreb, tel. 091 5211328, e-mail: mgulesic@ffzg.hr

Prvi znanstveni skup – Hrvatski kao drugi i strani jezik održan je u Zagrebu u prostorijama *Matice hrvatske* 14. i 15. listopada 2005. godine. Organizirao ga je *Odjel za kulturu hrvatskoga jezika* Hrvatskoga filološkog društva s *Hrvatskom maticom iseljenika* kao suorganizatorom i Sveučilištem u Zagrebu kao pokroviteljem. Predsjednica Organizacijskoga odbora bila je Zrinka Jelaska, a predsjednik Programskoga odbora Josip Silić.

Na otvorenju i u pozdravnome dijelu Skupa prva je govorila prorektorica za međunarodnu suradnju Sveučilišta u Zagrebu, Vlasta Vizek-Vidović. Istaknula je važnost hrvatskoga jezika kao stranoga i drugoga u internacionalizaciji Sveučilišta. Zatim je Jasminka Novak, ravnateljica Zavoda za prevođenje pri Ministarstvu vanjskih poslova i europskih integracija, kazala kako je strateški cilj Republike Hrvatske postati službenom članicom Europske unije, kojoj je višejezičnost u temeljima. Načelnica Odjela za pojedince u Upravi za međunarodnu suradnju u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa Sanja Sütto govorila je o tome da je organizacija nastave hrvatskoga jezika u inozemstvu hrvatski strateški interes. Ministarstvo organizira i financira nastavu u dva glavna sustava: hrvatska nastava od prvog razreda osnovne do 12. ili 13. razreda srednje škole i rad lektorata hrvatskoga jezika u svijetu, odnosno studij hrvatskoga jezika na stranim visokoškolskim ustanovama. Lektorata hrvatskoga jezika ima ukupno 70, od toga su 34 službena razmjenska lektorata u 20 zemalja, a 36 ih je samostalno. Lektorate Ministarstvo opskrbljuje literaturom i podupire stručno usavršavanje lektora, i to tako što lektorima organizira hospitacije na *Croaticumu* i godišnji stručni seminar. Financijski i organizacijski podupire strane studente koji uče ili studiraju hrvatski kao strani i drugi jezik dodjeljujući godišnje 50 jednosemestralnih stipendija za *Croaticum*, 15 jednomjesečnih znanstveno-istraživačkih stipendija, jednogodišnje stipendije za stručno usavršavanje, 40 stipendija za Zagrebačku slavističku školu i tri studijska boravka. U planu mu je i otvaranje novih lektorata. Hrvatska nastava u inozemstvu obuhvaća nekoliko tipova nastave: konzularnu nastavu u nadležnosti Ministarstva, integriranu nastava koju nude same zemlje primateljice i nastavu koju organiziraju hrvatske zajednice i katoličke misije. Hrvatsku nastavu pohađa oko 6300 učenika, a izvodi je oko 90 učitelja.

Skup je u ime Hrvatske matice iseljenika pozdravila i Silvija Letica, voditeljica Odjela za prosvjetno-kulturne djelatnosti u Matici. Prioritetni programi koje Matica promiče i suorganizira jesu *Sveučilišna škola hrvatskoga jezika i kulture*, *Mala škola hrvatskoga jezika i kulture*, *Hrvatski dani*, *HOLA* i *LIN-CRO*. *Sveučilišnu školu hrvatskoga jezika i kulture* organiziraju Sveučilište u Zagrebu i Hrvatska matica iseljenika. Ona je namijenjena mladeži hrvatskoga podrijetla i svima drugima koji žele naučiti hrvatski jezik. Sastoji se od 100 do120 sati nastave, a nastava se odvija na trima razinama: početnoj, srednjoj i naprednoj, koje su podijeljene na ukupno deset podrazina. Program hrvatske kulture i povijesti organizira Matica. *Mala škola hrvatskoga jezika i kulture* u Novom Vinodolskom namijenjena je djeci, a sastoji se od jezične radionice, radionice kulturne i prirodne baštine te različitih sekcija. *Hrvatski dani* organiziraju se u hrvatskim zajednicama i sadrže jezik, kulturu i razne radionice. *HOLA* je udruga mladih hispanista za koje Matica organizira tromjesečne boravke u Latinskoj Americi kako bi u hrvatskim zajednicama poučavali hrvatski jezik, a *LIN-CRO* je međunarodni tečaj hrvatskoga jezika u Zadru.

Poslije uvodnoga dijela započeo je rad u sekcijama. Skup je obuhvatio 12 sekcija s

različitim temama o hrvatskome kao drugome i stranome jeziku.

Rad u sekciji o hrvatskome jeziku i inozemnoj nastavi započeo je Vlado Pandžić izlaganjem o položaju hrvatskoga jezika u francuskome obrazovnome sustavu, gdje je hrvatski moguće odabrati kao izborni predmet na maturi. Uslijedilo je izlaganje Lucije Šarčević o nastavi hrvatskoga jezika u Njemačkoj u osnovnim i srednjim školama i na visokoškolskim ustanovama te o najčešćim poteškoćama s kojima se susreću nastavnici i učenici. Blaženka Martinović i Vlatka Štimac prikazale su rad lektorata u američkom Bloomingtonu s posebnim osvrtom na najčešće poteškoće u nastavi, posebice na osobitosti učenja hrvatskoga kod tamošnjih studenata čija rijetka izloženost hrvatskomu jeziku dovodi do čestih razvojnih i interferencijskih pogrješaka. U referatu Josipa Lasića i Saše Skenzića bilo je riječi o kulturno-znanstvenome pristupu hrvatskomu jeziku u Poljskoj, koji je zamijenio filološki program.

Na početku sekcije o usvajanju i učenju hrvatskoga u inozemstvu Boris Škvorc predstavio je rad Centra hrvatskih studija na Sveučilištu Mecquarie u Sydneyju te govorio o značajkama jezika australskih Hrvata, tj. o jezičnom prijenosu i prilagodbi elemenata engleskoga jezika u jeziku hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka. Andrea Zorka Kinda-Berlakovich govorila je o položaju jezika gradišćanskih Hrvata od 1921. do danas, o njegovu položaju u školskom sustavu tijekom godina te o posljedicama koje su promjene u austrijskome zakonu ostavile na jezik tamošnjega hrvatskoga stanovništva. O njemačkome s hrvatskim riječima govorio je Jochen Raeche. Ljerka Hofman prikazala je položaj hrvatskoga jezika na talijanskim fakultetima. O položaju hrvatskoga jezika kao stranoga u Sloveniji govorile su Vesna Požgaj-Hadži i Tatjana Balažic Bulc.

U sekciji o kontrastivnoj sintaksi Oksana Timko-Đitko usporedila je oblike za prošlo vrijeme u hrvatskom, ukrajinskom i rusinskom jeziku. Clara Căpățînă govorila je o načinima prevođenja hrvatskoga perfekta na rumunjski jezik. Tema izlaganja Anite Peti-Stantić bila je kontrastivna sintaksa glagolskih vremena u hrvatskome i slovenskome jeziku, a u radu Tomislava Frlete bilo je riječi o imperativu u hrvatskome i francuskome jeziku.

Sljedeća sekcija bavila se kontrastivnim i stranim leksikom. Ivana Vidović-Bolt izlagala je o prevođenju frazema, Ivana Olujić o lažnim parovima u gradišćansko-hrvatskome i karaševsko-hrvatskome u odnosu prema hrvatskome standardnome jeziku, Tatjana Dunkova govorila je o unutarjezičnoj sinonimiji na primjeru hrvatskoga i bugarskoga jezika, Zsivko Gorjanacz o stranim riječima u santovačkome šokačkome govoru, a Neda Pintarić izložila je rezulate proučavanja pragmema i frazopragmema sa sastavnicom voća, povrća, jela i sl. u poljskome jeziku.

Rad u sekciji o dvojezičnosti i višejezičnosti započela je Jelena Kuvač izlaganjem o poteškoćama s kojima se djeca govornici manjinskih jezika susreću u učenju pisanja hrvatskoga jezika. Irena Horvatić Čajko govorila je o jezičnome razvoju izborno dvojezičnoga djeteta. O trojezičnome je razvoju dviju djevojčica govorila Ksenija Ivir-Ashworth te zaključila da je moguće postići komunikativnu kompetenciju u sva tri jezika. Marta Medved Krajnović opisala je odumiranje hrvatskoga kao prvoga jezika kod trogodišnjega dvojezičnoga djeteta kao posljedicu dominacije drugoga jezika.

U sekciji o jeziku i govoru hrvatski, ruski i ukrajinski fonološki sustav usporedili su

Milenko Popović i Rajisa Trostinska. Radovan Lučić predstavio je interaktivni program za usvajanje izgovora *Slušaj, ponavljaj, gledaj!*. Tema izlaganja Ines Šafarić, Ane Ćalušić i Vesne Mildner bila je procjena izgovora hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika.

Sekcija o jeziku i međujeziku započela je rad referatom Dunje Pavličević-Franić i Sanje Marije Sikirić o međujeziku i međujezičnome polju kao pozitivnim poticajima i o potrebi da se te pojave tretiraju kao lingvistički potencijal. Velimir Piškorec izlagao je o standardu kao sustavu između organskoga govora i planskoga jezika. Marko Alerić pokazao je kako imanentna gramatika može biti dobra osnova za stjecanje morfološke standardnojezične kompetencije.

Tema jedne od sekcija bile su riječi u kontekstu. Bernardina Petrović izlagala je o važnosti poznavanja kolokacija. Uslijedilo je izlaganje Marine Balent o leksičkome pristupu u nastavi hrvatskoga kao stranoga jezika i o nužnosti da se u nastavi hrvatskoga jezika kao stranoga taj pristup kombinira s formalnim poučavanjem gramatike. Vlatka Blagus prikazala je poteškoće s kojima se susreće pri prevođenju računalnoga programa namijenjenoga učenju gradišćanskoga hrvatskoga na hrvatski standardni idiom.

Sekciju o programima i prilagodbi započeo je Antun Pavlin izlaganjem o hrvatskome kao drugome i stranome jeziku u trenutku kad Hrvatska stoji na pragu Europske unije. U izlaganju Dinke Pasini i Antonija Juričića bilo je riječi o Bolonjskoj reformi na *Croaticumu* i o usklađivanju razina toga programa s CEF-om. O važnosti međukulturalne kompetencije u nastavi hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika govorile su Jasna Novak Milić i Milvia Gulešić Machata. Nastava stranoga jezika mora, osim jezičnim, učenika osposobiti i općim i specifičnim znanjima o kulturi drugoga jezika, a s ciljem razvoja tolerancije i uvažavanja druge kulture. Primjerima je to potkrijepila, i pokazala do čega dovodi nedovoljno poznavanje kulture drugoga jezika, Nives Opačić.

Izlagači u sekciji o usvajanju posebnih riječi govorili su o riječima koje su često zapostavljene: Maša Musulin i Željka Macan govorile su o usvajanju, Marija Bilić o konektorima kao pokazateljima jezične kompetencije, Gordana Hržica o česticama kojima se posvećuje nedovoljna pozornost, a Sanda Lucija Udier izložila je najčešće teškoće u poučavanju enklitika na početnoj razini učenja hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika.

O usvajanje promjenjivih riječi govorili su sudionici sljedeće sekcije: Zrinka Jelaska i Tomislava Bošnjak prikazale su kako određena vrsta teksta može potaknuti učenike na češću uporabu određenih vrsta glagola, njihovih vremena i vida. Marica Čilaš pokazala je kako se glagolski vid poučava u nastavi hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika. Jasminka Pajtak predstavila je metodički model komparativnoga pristupa povratnim glagolima u hrvatskome standardnome jeziku.

U sekciji o sredstvima u nastavi Marija Korom govorila je o tome kako tekstovi u njezinu udžbeniku hrvatskoga jezika za srednji stupanj mogu biti polazište za poučavanje hrvatske kulture. Angelika Kornfeind predstavila je računalni program namijenjen učenju gradišćanskoga hrvatskoga u osnovnim školama. Marija Bošnjak pokazala je kako uporabiti glazbu u nastavi hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika.

Na Skupu su predstavljena najnovija znanstvena i stručna djela o hrvatskome kao drugome i stranome jeziku. Vida Kostrenčić-Lukić i Vesna Kosovac predstavile su

udžbenik *Učimo hrvatski 1* i *2*. Marija Korom predstavila je 3. izdanje svojega udžbenika za poučavanje hrvatskoga jezika na srednjem stupnju učenja. Knjigu *Komunikacijom do gramatike* predstavile su Zrinka Jelaska i autorica Dunja Pavličević-Franić. Zrinka Jelaska i suradnici najavili su knjigu *Hrvatski kao drugi i strani jezik*, priručnike *Morfološki rječnik MORKO* i *Glagolnicu – hrvatske glagole – oblike*. Nakon toga sudionici skupa razgledali su 14 izloženih postera na temu hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika. Posterima su predstavljeni različiti projekti, zatim *Sveučilišna škola hrvatskoga jezika i kulture* i *Croaticum – hrvatski za strance*, a sedam je postera prije bilo predstavljeno na znanstvenim skupovima. *Matica hrvatskih iseljenika* organizirala je i ukusan domjenak. *Prvi znanstveni skup – Hrvatski kao drugi i strani jezik* završio je okruglim stolom s temom *Hrvatski kao komunikacija*. Na njemu je predsjednica Organizacijskoga odbora Skupa Zrinka Jelaska, govorila o potrebi za udruživanjem snaga u istraživanjima hrvatskoga jezika kao drugoga i stranoga jezika.

Uz izlaganja, koja su velik doprinos struci, kao izuzetnu vrijednost Skupa istaknule bismo poticajno ozračje suradnje i zajedničkih projekata. Mnogi su na odlasku rekli, a mi im se pridružujemo: "Veselimo se sljedećem HIDIS-u!"

THE FIRST SCIENTIFIC CONFERENCE – CROATIAN AS A SECOND AND FOREIGN LANGUAGE

Summary:

The First scientific conference dedicated to *'Croatian as a second or foreign language'* was recently held in Zagreb. All working in that particular field converged into one place – from language acquisition and language learning theorists to teachers, lectors of Croatian as a second or foreign language from many institutions in Croatia and around the world. In two days, through their presentations, poster exhibitions and book promotions participants proved that Croatian as a foreign and second language is being given more and more attention and that a major step forward has been made in this field in the last several years.

Key words: Croatian as a second or foreign language, scientific conference